

talans, i que fan constar insistentment Lope de Vega, Venegas del Busto, i diversos textos i fonts lexicals castelleses i portugueses. La *ce*-cast. és fàcil de justificar, sigui fonèticament sigui per contaminació de CAEREFOLIUM o del ll. CĒRA, pel color cerós de la *cermeña*, ponderat per Lope. Al masculí SARMINIUM glossemàtic correspon un cat. ant. *sarmeny* («De peres e de *sarmenys* e de codonys» en la trad. d'Arnau de Vilanova per Sarriera, c. 1305, NCI II, 150), així com el cast. *cermeño*. És possible que un altre trasllat botànic comparable s'hagi produït dialectalment a Itàlia, en un *saralamanna* o *salamanna* que és nom d'una espècie de raïm (veg. Ang. Prati).

DERIV.: *Sarmeny* (Guissona, Granyena, *AlcM*); *Els Sarmenyers* és nom d'una partida de l'Alt Cardener, a Gósol (1964). *Sarmenyera*: el DAG dona cita d'aquesta forma en AMestres, i de *salmanyera* en Maspons i Labrós; eiv. *sarmenyeres*, supra.

¹ Em diuen que el mot existeix en bereber (cf. l'obra de Griffin sobre *RMA*). També recorda el nom d'ACERRAE, localitat de Campània, de fama agrícola (Virgili) i veïna d'Abella, famosa per les seves pomes que li donaren el seu nom: l'indoeuropeu de la poma.

SARNA, 'ronya', mot peculiar a les tres llengües hispano-romàniques, provinent del ll. tardà SARNA, d'origen incert, probablement pre-romà; el sard *berra* 'bèrbols, brians', en llatí tardà ZERNA, és una forma germana, i l'aranès *sarna*, que igual que el ross. i emp *sermill* signifiquen 'serradures', o bé 'corc', mostren que el significat primitiu fou més ampli, probablement el mateix del basc *sarra* 'escòria, graveta, pedruscall', que deu venir del mateix nom pre-romà. □ 1.ª doc : S. XIV.

«--- Les malalties que esdevenen e ls *pàlpetz*, e lurs --- senyals, e lurs cures: *sarna* e lúpia e enpedrimet; can és esparpaylat ---» però el títol de la rúbrica que ve, no porta *sarna* sinó «De la *ronya* dels *pàlpetz*: ara direm de la *ronya*, açò és grossea per humor de sanc aguda --- après de la laganya e de naffres», *Alcoati, De La Figura de l'Ull* (fi S. XIV, f° 47v.1.10). *AlcM* el cita en el sentit de 'ronya', però en part deu ser la de les cavalcadures, en les receptes val. de Micer Johan (1466) i en la *Manescalta* de Díez (fi S. XV) aquí «*sarna* o *ronya*: scabies, psora; *sarna* de cap: fufures capitis» i «*sarnós*, ple d'ella: scabiosus, furfurosus» (E-*vi*-5,40); ja s'hi acostava l'acc. d'Alcoati. Així mateix, ben clarament, en el *TbPu* d'Onofre Pou: «en les celles y pestanyes estan los pèls, per guardar los ulls, axí de la *sarna* del cap, com de les coses que van per lo ayre»; si bé també porta l'altra acc.: «MALALTIES: porcellanes --- puagra --- *ronya* o *sarna*: psora; flegmó ---» i les dues juntes: «SUZIEDATS DEL COS: mosquits o ran-tells; sorna o *sarna*: scabies, *ronyós*: scabiosus; *sarna* del cap o de la barba: porrigo, -inis; tinya ---» (*TbPu*, 277, 238, 232).

Com a nom de la malaltia de la pell del cos, SARNA és el nom principal en gallego-portuguès [S. XVI, i ho degué ser sempre] i en castellà (molt copiós des

de mj. S. XIII, DCEC/DECH). En català no hi ha dubte que avui *ronya* és d'ús més popular i general, si fa no fa en tot el territori lingüístic, per més que en bastants llocs es faci un distinguo reservant *ronya*, d'una banda per als animals (el porc etc.) o per a usos figurats o més pejoratius, i *sarna* per a la de la gent, deguda a un mer contagi, sense gran falta de condícia.

Es nota que en el P. Val., deu ser d'ús més general, i deuen aplicar-ho a la dels pastors i pagesos que miren de deslliurar-se'n amb banys, segurament en basses d'aigua recomanada tradicionalment: car tinc notícia d'una *Font de la Sarna* a Benasau, i d'un *Corral i Font de la Sarna*, dins la mateixa comarca, a Planes d'Alcoi (1962). També s'usa a Benavarri (*BDC VII*, 77). L'acc. 'caspà', segons *AlcM*, seria usual a l'Emp., Garrotxa, Vendrell, Conca de Barberà i Pallars; «traure la *sarna* del cap: descaspar» Lab. 1840. També es diria d'una malaltia dels vegetals produïda per un altre paràsit acàrid. Cf. andal. granadí (*s)abna* «tallito adventicio de un árbol o arbusto» (Alvar, *Fs. Wartburg*, 1958, 35).

Dintre de Catalunya mateix trobem elements per comprendre que el significat primitiu del mot, no sols abraçava tant l'una com l'altra d'aquestes dues nocions, sinó que era encara més ampli pel costat de la segona, comprenent-hi coses no referents al cos humà ni a cap malaltia o mal de la pell. En aranès, *sarna* vol dir 'serradures, conjunt de corpuscles de fusta', i no sols de la fusta o llenya dels boscos, causada per la natura o pels destralers i serradors, sinó qualsevol serradures, també les que fan els fusters (1926 ---); ja ho havia comunicat a l'IEC des del centre de la vall Mn. Condò en els seus qüestionaris de 1915-20 i jo ho vaig recollir de dalt a baix de la comarca fins a Bostost, 1930. En el *Vocabulari Aranès*, 103, ja vaig assenyalar que això té un eco a les terres catalanes extremerorientals: ben conegut el ross. *sermil* 'serradures' (que no hi ha cap raó d'escriure altrament que *sermill*).

PFouché, a qui li era ben conegut d'Illa de Tet, es preguntava en la seva *Phon Hist.* (p. 246), donant per sobreentès que això era un derivat de *serrar*, si aquí hi havia algun canvi fonètic anòmal, però resolvia que era degut a una barreja amb *cernidor* 'sedasset de cerndre': encreuament ben capritxós i etimologia pròpia de tan superficial fildleg, desviat pel fet que en altres zones ross., de *sermill* n'han fet *sèril*: realment l'ALF, m. 1207, ho posa així a Arles, Cotlliure i Ribesaltes, i *sernil* a Illa, i en el Conflent, a Oleta (també Grandó, *Misc. Fabra*, 202); però és clar que és aquella la forma alterada, pel natural encreuament amb *serradures* (bal. *serradís*). Amb més raó encara, veurem una alteració de **sarnilla* en el fem. *serrilla* que *AlcM* troba no sols a Cerdanya sinó en el Pallars (Sort) i ja en el prior de Perpinyà, Miquel Agustí, 1617.

La forma pura s'havia estès fins a l'Empordà, com ho sabem gràcies a haver pogut examinar jo mateix a l'IEC els vocabularis tècnics-industrials, del gran concurs organitzat arran del Congr. Internacional de la *LL Cat* de 1906, els originals dels quals es dipositaren a la seva S. *Filol.* Del *Vocab.* del Suro, de Pala-